FEESTELIJKE ONTHULLING STANDBEELD JACOBA VAN TONGEREN EN GROEP 2000

OP 10 OKTOBER 2021 14.00-15.00 UUR ANTILLENSTRAAT AMSTERDAM

Welkomstwoord	Mirjam Lange-Schoemaker, Stichting Jacoba van Tongeren
Toespraak	Femke Halsema, Burgemeester van Amsterdam
De Bonnenkoningin	Karel Baracs, Stadsverteller van Amsterdam
Jacoba van Tongeren	Job Cohen, Voorzitter Amsterdams 4&5 mei Comité
Onthulling Standbeeld	Thijn, Sies, Mart, Juultje & Bregje Kleinkinderen van Paul & Els van Tongeren
Groep 2000	Paul van Tongeren, Neef van Jacoba en Auteur van het boek
Onthulling Namen Groep 2000	Titus Aris & Lucas Reitema, Kleinzoons Groep 2000 Ouiam, Mia, Minou & Ravi, leerlingen O.B.S. Corantijn
Prelude van J.S. Bach	Eduard van Regteren Altena, Cellist
Afkomst	Zeinab el Bouni, Spoken Word-Artiest
Brieven aan Jacoba	Ouiam, Mia, Minou & Ravi, Leerlingen O.B.S. Corantijn
Overdenkingen bij een onthulling	Sam Ghilane, Acteur, Schrijver & Beeldend Kunstenaar
Dankwoord	Mirjam Lange-Schoemaker, Stichting Jacoba van Tongeren

Welkomstwoord door Mirjam Lange-Schoemaker van de Stichting Jacoba van Tongeren

Wat fijn dat u bent gekomen om met ons feestelijk te vieren dat verzetsvrouw Jacoba van Tongeren en Groep 2000 na 75 jaar thuiskomen in Amsterdam.

Mijn naam is Mirjam Lange-Schoemaker. Ik vind het een grote eer dat ik vandaag uw gastvrouw mag zijn. Namens de Stichting Jacoba van Tongeren heet ik u van harte welkom.

Daar!
Daarboven op nummer 45-eén hoog (U ziet het balkonnetjes dat wij oranje hebben versierd)… Daar woonde ZIJ! Verzetsvrouw Jacoba van Tongeren. Vandaar uit leidde zij Groep 2000.

Nog maar zes jaar geleden hadden wij nog nooit van Jacoba en Groep 2000 gehoord! Het is aan haar neef Paul en zijn boek te danken dat Jacoba en Groep 2000 hun welverdiende plek in de geschiedenis kregen. En nu ook een fysieke aanwezigheid in Amsterdam, met dit standbeeld in de Baarsjes.

Terug in Amsterdam! De stad waar ze woonden. Hun mooie stad die in de Tweede Wereld oorlog werd getroffen door onrecht en geweld. Zij konden dat niet aanvaarden en gingen in verzet.

U heeft een programma gekregen, u kunt daarop zien wie vandaag een bijdrage leveren. Ik ga niet iedereen noemen, dat zou te lang duren
Maar ik ga een paar namen noemen.

Allereerst Paul en Els van Tongeren, hun kinderen en kleinkinderen. Wat een bijzondere dag is dit voor jullie. Zoveel werk verzet, zoveel inzet, zoveel emotie ook in deze historische ontdekkingsreis.

Een heel warm welkom aan de 200 familieleden van de verzetshelden van Groep 2000. Uw moeder of vader, uw broer of zus, uw oma of opa, zij worden hier door ons allen geëerd. Hun namen staan nu geschreven op de sokkel van dit beeld, dat gemaakt is door Fabio Pravisani.

Een speciaal welkom aan de vertegenwoordigers van de stad Amsterdam

Aan Femke Halsema, de burgemeester van Amsterdam
Aan Fenna Ulichki de stadsdeelvoorzitter van Amsterdam West
Aan Job Cohen, de voorzitter van het Amsterdams 4-5 mei comité

Met uw aanwezigheid bij de onthulling van dit monument bevestigt u het grote belang dat Amsterdam toedicht aan het leven en verzetswerk van Jacoba van Tongeren en Groep 2000.

En dan geef ik nu graag het woord de burgemeester van Amsterdam .

Toespraak door Femke Halsema, Burgemeester van Amsterdam

Dames en heren, nabestaanden, buurtbewoners, jongens en meisjes, goeiemiddag,

Het is niet te missen: daar woonde ze. Antillenstraat 45, op de hoek.
En rechts van mij, op nummer 2 zat zij een tijdje ondergedoken: Jacoba van Tongeren.
De Bonnenkoningin die een verzetsgroep begon, met straffe hand leidde en bijna al haar mensen veilig door de oorlog kreeg.

Ze runde een illegale persdienst, deed koerierswerk, gaf leiding aan honderdveertig verzetsmensen, hield duizenden onderduikers met voedselbonnen in leven, bracht Joden in veiligheid, en pleegde overvallen.
Toch ging zij ongezien op in de massa.
Ze was onzichtbaar, omdat dat moest.
Binnen het verzet was ze ‘juffrouw 2000’, volgens de ingenieuze cijfercode die ze op een bankje in het Vondelpark had bedacht.

Maar daarbuiten was ze gewoon Jacoba uit de Baarsjes, maatschappelijk werkster van de Centrale van Werklozenzorg.

Ze was een vrouw van weinig woorden, maar met groot gezag.
Met haar ogen kon zij, in de woorden van een andere verzetsstrijder, “goedkeuren en veroordelen, strelen en striemen”.
Mij is verteld dat je die vele gezichten terugziet in het standbeeld dat straks onthuld wordt.

Een “wilde kat” voelde zij zich wel eens, zo schreef ze in haar memoires.
Maar toen het erop aan kwam overzag zij alles, was zij waakzaam en deed zij wat er gedaan moet worden: zo stil mogelijk, dus zonder op te vallen en liefst zonder geweld, mensen in nood helpen. Zo runde zij jarenlang een omvattende en complexe organisatie in moeilijke omstandigheden. In onze tijd was ze wellicht een politiek leider geweest of had aan het hoofd gestaan van een grote multinational. Maar dan wel één met principes.

Ze vond dat zelf niet zo bijzonder, de vijand trotseren: "het gaat vanzelf”, zei ze. “Van 't één komt het ander. Heel gewoon dus."

Na de oorlog zweeg zij over haar rol en die van haar Groep 2000, ze liep niet met haar verhalen te koop en cijferde zichzelf opnieuw weg.
En kreeg, zo werkt het helaas, lange tijd ook niet de erkenning die ze verdiende.
Geen straat of plein werd naar haar vernoemd.
Steeds minder mensen kenden haar naam.

En ja, dat was ook omdat ze een vrouw was.
Historici hielden de vrouwen van het verzet grotendeels buiten de geschiedenisboeken. Pas de laatste jaren is er steeds meer besef van hun grote betekenis.

Voor Jacoba van Tongeren is dat onrecht inmiddels rechtgezet.
We hebben al een brug met haar naam, een tweejaarlijkse lezing, en nu ook een prachtig standbeeld, hier op het Antillenplein.
Daarmee eren we haar als één van de allergrootsten: een inspiratie en een voorbeeld voor jong en oud.

Omdat zij in principiële zaken onverzettelijk was.
Omdat zij in de donkerste dagen de hoop levend hield.
Omdat zij onder extreme omstandigheden ‘gewoon’… deed wat nodig was, en zo velen het leven redde.

Nooit zal zij meer ontbreken in de geschiedenisboeken, nooit meer worden vergeten. Nooit meer zal zij in onze stad onzichtbaar zijn.
Het is een mooie dag voor Amsterdam.

Aankondiging Karel Baracs

Dank u mevrouw Halsema voor uw mooie woorden.

Soms als je heel stil bent, dan hoor je hun voetstappen, dan hoor je hun stemmen, en soms als je goed kijkt dan zie je ze lopen daar in straat Jacoba en haar mede verzetsstrijders. Dan kijken ze je aan en dan vertellen ze hun verhaal.
Als er iemand is die het verleden terug kan brengen naar het heden, zodat wij niet vergeten, dan is het Karel Baracs, de verhalenverteller van Amsterdam.

De Bonnenkoningin Karel Baracs, Stadsverteller van Amsterdam

De eerste zeven minuten van het verhaal De Bonnenkoningin door Karel Baracs

Ik neem jullie mee naar april van het jaar 1943.
De trein van Zaandam naar Amsterdam zit afgeladen vol met reizigers. ... Mannen lezen de krant. Vrouwen met tassen op schoot babbelen met elkaar. Kinderen kijken uit het raam. En ergens bij het middenpad zit, zo te zien aan haar dikke buik, een zwangere vrouw. Tegenover haar zit een katholieke zuster, gekleed in een zwart habijt met een witte kap op haar hoofd. De non zit te knikkebollen.

De trein nadert het Centraal Station van Amsterdam**.** Plotseling zwaait de deur van de *coupé o*pen. “Persoonsbewijzen!” Politieagenten in burger komen de reizigers controleren en hun bagage doorzoeken. Ze zijn op zoek naar joden en verzetsmensen. Een mevrouw moet haar tas open maken. Een ander haar koffer. Grondig bekijken ze de inhoud. Een man wordt gefouilleerd. “Opstaan! ... Zakken leegmaken!” ... Dan stappen ze op de zwangere vrouw af. ... “Papieren!” …. Zij kijkt verschrikt op. … “Opstaan!" ... "Jas openmaken!”

Op dat moment springt de non overeind. Zij geeft een stomp in de buik van de ene agent. Die slaat dubbel! En een klap tegen het hoofd van de ander. Die valt neer in het gangpad. De non grijpt de zwangere vrouw bij de hand en trekt haar mee naar de uitgang. Ze gooit het portier open**.** De twee springen uit de nog rijdende trein en vluchten weg… Weg van het spoor…. Tussen de gebouwen door… Uit het zicht…

Ergens op een rustige binnenplaats trekt de non haar habijt uit. Nee toch! Het is een man!
De twee praten kort met elkaar. “Dank je wel, 2010!” … “Graag gedaan, 2000!” Dan gaan ze uit elkaar, ieder een kant op. … Wie zijn die mensen?

Dit zijn Jacoba en Rudi. Ze kennen elkaar als ‘2000’ en ‘2010’. Hij is geen non… (Dat begrijp je!) En zij is niet zwanger… Jacoba lijkt zo dik, omdat zij onder haar jas een speciaal vest draagt. Daar zitten wel 5.000 bonkaarten in. Voedselbonnen! Die hebben anderen voor hen geroofd uit een postkantoor in Zaandam. Jacoba en Rudi zijn de buit gaan ophalen. Dat is gevaarlijk werk! Zij zijn bijna betrapt in de trein, maar dankzij Rudi’s kordate optreden, is het goed afgelopen.

Met die gestolen bonkaarten kunnen ze duizenden onderduikers van voedsel voorzien. Want Jacoba leidt in Amsterdam een verzetsgroep van honderdveertig mensen. De leden van haar groep kennen elkaar wel, maar niet bij naam. Jacoba heeft een geheime code bedacht en iedereen een eigen nummer gegeven. Ze drukt haar mensen op het hart: “In het verzet geen namen gebruiken! Dan kan je de ander ook nooit verraden!”

Na de ontsnapping uit de trein stapt Jacoba in de eerste de beste tram die langskomt. De wagen is vol, maar dat komt goed uit. Met haar dikke buik verbergt Jacoba zich in het middenpad tussen de andere **passagier**s. De tram-conducteur roept: “Ach, mensen! Ken iemand effe opstaan voor dit moedertje?” Een Duitse soldaat springt overeind, ‘klakt’ met zijn hakken, en biedt de zwangere vrouw beleefd zijn zitplaats aan. Jacoba glimlacht en gaat dankbaar zitten…

Vanaf de halte is ‘t nog een klein stukje lopen naar haar kantoor op de Weteringschans nummer 100. Op het bordje bij de deur staat te lezen: “Maatschappelijk werk”. Niets doet vermoeden dat hier een verzetsgroep gevestigd is. Jacoba gaat **het** kantoor binnen. Twee vrouwen van haar groep, nummer 1400 en 2045 wachten haar in spanning op. “Hallo 2000, is alles goed gegaan?” Jacoba lacht. “Alles is goed gegaan!”
Ze trekt haar jas uit en laat het loodzware vest opgelucht van zich afglijden. Ze is gelijk vijf kilo lichter!

Daar staat 2000! In haar verpleegstersuniform. Ze neemt de leiding op zich: “Aan de slag! Waar is de sleutel van de code?” De anderen wijzen naar de vloer. Samen trekken ze het kleed weg. Jacoba knielt en haalt twee plankjes los waardoor een gat zichtbaar wordt. Ze steekt haar hand erin en er komt een envelop tevoorschijn. De plankjes worden teruggelegd en het kleed gaat er weer overheen.

Jacoba maakt de envelop open en haalt er een aantal velletjes papier uit. Ze legt ze zorgvuldig naast elkaar op tafel. Daar liggen zes blaadjes waarop alleen ‘**letters’ en ‘cijfers’** geschreven staan. Het lijkt wel een soort geheimtaal! En dat is het ook! Dit is de geheime sleutel van de code! Als de Duitsers deze informatie in handen zouden krijgen, lopen duizenden mensen gevaar… Gróót gevaar!

Intussen maakt 1400 het vest leeg, terwijl haar collega 2045 alle bonkaarten op stapels legt. Samen met 2000 verdelen ze de voedselbonnen en stoppen ze in enveloppen. Met een potlood schrijven ze er cijfers op…. Codecijfers! Geen namen en geen adressen! Af en toe werpen ze een blik op de zes blaadjes om te checken of ze geen vergissing maken.

Dit lijkt gewoon kantoorwerk is: kaarten sorteren... enveloppen vullen, maar wat deze drie hier aan het doen zijn, is verboden levensgevaarlijk werk waar de doodstraf opstaat!

Het werk zit erop! 1400 en 2045 stoppen alle enveloppen in hun fietstassen. Ze stappen op de fiets en rijden weg, ieder een kant op. Jacoba kijkt hen na en is tevreden. Ook deze maand zullen duizenden onderduikers te eten krijgen dankzij de groep 2000, de groep die Jacoba's naam draagt.

Vandaag is Jacoba de laatste die van kantoor weggaat. Ze draait de deur op slot en wandelt over de Weteringschans richting het parkje verderop, het Weteringplantsoen. Onder haar verpleegstersuniform zit, veilig verborgen, die ene belangrijke envelop. Haar naaste medewerkers kennen de afspraak: de sleutel van de code ligt tijdens kantooruren OF op tafel, OF verborgen onder de vloer, maar mag nóóit op kantoor achterblijven! De laatste die vertrekt, neemt de sleutel van de code met zich mee.

Aankondiging Job Cohen

Dank je Karel. Karel speelt op Amsterdamse scholen deze voorstelling de Bonnenkoningin. En na afloop heeft hij met de kinderen indrukwekkende gesprekken over hedendaagse discriminatie en racisme. Om lessen te trekken uit het verleden voor het heden.

De volgende spreker is **Job Cohen.** Ik denk dat een nadere introductie van de heer Cohen bij u niet nodig is. Maar ik wil wel graag een persoonlijke opmerking maken. Want meneer Cohen u heeft vanaf het allereerste begin al onze initiatieven nadrukkelijk gesteund. Dat heeft veel voor ons betekend en daar zijn wij u zeer dankbaar voor.

Jacoba van Tongeren door Job Cohen, Voorzitter Amsterdams 4&5 mei Comité

Hoe meer ik mij verdiept heb in het leven van Jacoba van Tongeren, des te meer heb ik beseft wat een zeer bijzondere vrouw zij is geweest.

Zij had een heel bijzondere jeugd; tot haar dertiende opgevoed door haar vader in Indisch oerwoud. Haar vader, militair, bracht zijn militaire wijze van denken en doen over op Jacoba - essentiële eigenschappen voor wat haar latere leven zal zijn. Haar vader was bovendien een man met principes waar hij naar leefde, hoe moeilijk dat ook was. Ook dat zou haar hele verdere leven een richtsnoer voor Jacoba zijn.

Na hun vertrek naar Nederland volgde een gymnasiale opleiding, terwijl het thuis, met een moeder die grote afstand tot haar dochter had, soms meer dan lastig was - en dat is een eufemisme. Een opleiding tot verpleegkundige volgde. Het is een rol waarin haar intense belangstelling voor anderen tot zijn recht komt. Maar een ernstige ziekte maakt haar langdurig, wat wij nu zouden noemen, arbeidsongeschikt. Rond het uitbreken van de oorlog is ze, wonder boven wonder, en door een ijzeren wil, hersteld.

Snel volgen de zorgen om haar vader, die Grootmeester in de Orde der Vrijmetselaren is, en om die reden door de bezetter vervolgd zal worden. Hij zal de oorlog niet overleven, maar helpt Jacoba op essentiële momenten belangrijke besluiten te nemen, waardoor de groep waar zij langzaam maar zeker de leidsvrouwe van wordt, voor de bezetter onaantastbaar wordt.

Essentieel daarbij is de code die zij voor de groep ontwikkelt: ieder lid krijgt een eigen code, niemand kent de andere leden bij naam. Ik citeer over het ontstaan van de code:
"Ik zit in het Vondelpark en denk na. In Gods vrije natuur kan ik altijd beter nadenken. Woord-letter. Letter-cijfers. Cijfers die letters en letters die cijfers hadden moeten zijn. Ik trek figuurtjes in 't zand met een takje. Een figuurtje, een nulletje. Er trekt een lach over dit gerimpelde voorhoofd. God heeft de zorgen weggevaagd. Floep-weg nulletje. En weer een. Zo speel

ik nog een poosje door: 20: T. T: 20. Letters die cijfers en cijfers die letters hadden moeten zijn. T, de beginletter van mijn naam, de 20e letter van het alfabet. 20. Zo maar een nummer dus." Zo bedenkt ze het codenummer voor zichzelf: 20(T) plus 00, de eerste van de reeks groepsleden: 2000.

Uit dit citaat blijkt bovendien, ik sprak daar nog niet over, het enorme belang dat godsdienst in haar leven speelt. In de moeilijkste en ingewikkeldste omstandigheden luistert zij naar haar God, die haar altijd weer verder brengt. Vele passages in haar dagboeken zijn daar voorbeelden van, passages,

waarin zij ook zichzelf niet spaart. Haar God is voor haar richtinggevend, haar inspiratiebron voor haar gevoel van rechtvaardigheid. Groep 2000 is sterk gelieerd aan de Hervormde kerk.

Ziedaar een aantal eigenschappen die Jacoba hebben gemaakt tot de vrouw die zo'n essentiële rol heeft gespeeld in het verzet - een rol die veel te lang onopgemerkt is gebleven.

Een welhaast militaire achtergrond, met tegelijkertijd afkeer van geweld, een diep doorvoeld gevoel voor rechtvaardigheid, een onvoorstelbaar uithoudingsvermogen, met, mede als gevolg van deze eigenschappen, een welhaast natuurlijk gezag, dat mede tot stand kwam door haar haast vanzelfsprekend moedig gedrag.

Wat leren wij vandaag de dag van deze bijzondere vrouw, die volkomen terecht geëerd wordt met dit standbeeld, hier, op de plaats, waar zij gewoond heeft? Vandaag de dag, in een tijd waarin tegenstellingen lijken te groeien, waarin het moeilijker lijkt te worden om mensen die van mening verschillen bij elkaar te brengen?

Rechtvaardigheidsgevoel, doorzettingsvermogen, afkeer van geweld, moed en een altijd luisterend oor zijn eigenschappen die in ieder tijdsgewricht van groot belang zijn.

Ik sta hier als voorzitter van het Amsterdamse 4-5 mei comité. Onze rol is het om volgende generaties te doordringen van het grote geluk dat wij in ons land nu al zoveel jaren in vrijheid leven, en het enorme belang te beseffen dat die vrijheid niet vanzelf komt. Wij moeten daar allemaal, blijvend, aan werken.

Het tonen van het bijzondere leven van Jacoba kan ons daarbij helpen, waarbij wij ons wel moeten realiseren dat juist ook rechtvaardigheidsgevoel niet eendimensionaal is; mensen denken ook over principiële kwesties verschillend. Des te meer is een luisterend oor van belang.

Dames en heren,
Wij staan hier als gevolg van het doorzettingsvermogen van enkelen, onder wie neef Paul van Tongeren. Ik weet dat zijn zoektocht naar het leven van zijn tante ook voor hemzelf heel belangrijk is geweest. Hij is er in geslaagd, mede met hulp van Trudy Admiraal, de goudsmid van Paul, Piet Stiggelbout en Frans Reitema, kinderen van groepsleden, haar leven en dat van al die mensen die deel uitmaakten van Groep 2000, uit de anonimiteit te halen.

En dat is belangrijk. Want wij kennen allemaal het joodse gezegde: je bent pas echt dood, als er niet meer over je gesproken wordt.

Job Cohen
10 oktober 2021

Onthulling standbeeld

Mijnheer Cohen, ook u veel dank voor uw inspirerende woorden.

Pauls zoektocht naar het verleden van zijn familie begon toen zijn 2 kleinzonen Tijn en Sies hem vroegen: Opa, waarom is jouw vader in de oorlog doodgeschoten en waarom is jouw grootvader vermoord? Paul vond dat hij antwoord moest kunnen geven en zo begon zijn zoektocht. Daarom is het zo mooi dat **zijn** VIJF kleinkinderen dus nu het beeld onthullen.
Thijn, Sies en Mart, Julia en Bregje zijn jullie er klaar voor? Fabio kom jij ook naar voren?

Ik tel af 5, 4, 3 ,2 ,1 Karel staat bij het beeld en assisteert

Mirjam: en daar staat de beeldhouwer **Fabio Pravisani**, graag een applaus voor hem.

Zo meteen het woord aan Paul van Tongeren.
Lieve Paul. Je hebt een indrukwekkend boek over je tante Jacoba geschreven. Maar dat vond en dat vind je niet genoeg. Je wilde en je wilt ook nu nog de leden van groep 2000 een gezicht geven.
En wat ben je ver gekomen.
Graag horen we hoe dat in zijn werk is gegaan en waarom Groep 2000 zo 'n **unieke** verzetsgroep was.
Dames en heren, de heer Paul van Tongeren.

Groep 2000 door Paul van Tongeren, Neef van Jacoba en Auteur van het boek

Wat fijn dat jullie met zo velen naar de Antillenstraat zijn toegekomen om de onthulling van het standbeeld van verzetsvrouw Jacoba van Tongeren bij te wonen.

Wat is het práchtig geworden!!! Dank je wel, Fabio Pravisani!

Dit is een bijzondere dag voor mij en voor velen van ons. Ik richt me hier in het bijzonder tot de families van de groepsleden van Groep 2000. Jullie zijn hier samengekomen met wel 200 familieleden van circa 50 van de in totaal 150 groepsleden. Wat een geweldig aantal! De 150 namen staan op de net onthulde plaquette.

Dit ontroert me enorm. Ik voel me sterk verbonden met alle 150, en met jullie, omdat wij allen kinderen en kleinkinderen zijn van deze markante verzetsmensen.

Ook al noem ik straks een paar namen, weet dat ik met u allen verbonden ben.

Jarenlang hebben velen van ons in onwetendheid geleefd, terwijl we tegelijkertijd haarfijn de spanningen en het verdriet van onze ouders en grootouders, broers en zusters ervaarden, zonder dat erover gesproken werd.

Zelf heb ik 70 jaar lang de gebeurtenissen van, tijdens, en na de oorlog diep weggestopt. Uit jullie persoonlijke verhalen heb ik begrepen dat ook velen van jullie hebben geworsteld met de naweeën van de oorlog. Wij wisten dit niet van elkaar, omdat de meesten van ons pas sinds een paar jaar of soms nog korter, weet hebben van het bestaan van Groep 2000. Dat wij elkaar nu toch hebben leren kennen, vervult mij met grote dankbaarheid.

In de beginjaren kwamen mijn vrouw Els en ik er bij ons onderzoek al snel achter, dat het niet alleen Jacoba was die onbekend was gebleven. Ook de namen en verzetsdaden van haar medewerkers bleven verborgen achter hun **codecijfer**, waarmee ze elkaar aanspraken. Daar wilden wij wat aan doen! Wij zijn aan de slag gegaan en hebben de eerste jaren de namen opgespoord van 85 groepsleden. Samen zochten wij uit wat hun rol was en wie zij waren. Bij het uitgeven van het boek in 2015 hebben we veel steun ontvangen van het NIOD en haar toenmalige directeur **Marjan Schwegman**.

De afgelopen jaren werden we fantastisch geholpen door Dimitri Gazan! Samen met hem hebben wij nog eens tientallen groepsleden en familieleden weten te traceren. Qua biografieën staat onze teller nu op 125.

50 Bio's van JULLIE familieleden staan nu op de website.

Groep 2000 is als verzetsbeweging vrij 'uniek' om een aantal redenen:

Vanwege de **diversiteit** van haar leden. Zo waren er naast ruim tien joodse leden ook ruim tien vrijmetselaars actief en tien dominees.

Groep 2000 is daarom ook opmerkelijk, omdat ze **zoveel verschillende gespecialiseerde 'onderdelen'** had. Naast een Persoons-bewijzen-organisatie, een Knokploeg, een Koeriersdienst en een Marine Zendstation, telde de groep een Onderzoek-Centrale (die over de veiligheid waakte), diverse EHBO-posten en een Persdienst.

Groep 2000 werd **strak hiërarchisch en efficiënt geleid**, maar was daarnaast in de wijken van Amsterdam **gedecentraliseerd en fijnmazig** georganiseerd.

Verschillende leden van Groep 2000 waren als **gemeenteambtenaar** werkzaam bij gemeentelijke diensten, zoals de politie, de distributiedienst en de GGD:

Jan van Kan, 1400JK was ambtenaar bij de distributiedienst, organiseerde duizenden bonkaarten en leidde een van de best georganiseerde knokploegen van Amsterdam. Op 11 april 1945 werd hij gefusilleerd.

Zijn zoon Henk van 93 en 11 familieleden zijn hier aanwezig.

Jan Piet van Hoften, 8047, werkte bij de politie en via hem kwam alle informatie uit politiedossiers beschikbaar voor onderzoek of nieuwe Groepsleden en duizenden onderduikers betrouwbaar waren. Zijn kleinzoon is hier met familie.

Tom Keur, 1400K, was chef van een Distributiekantoor, **Harm Jan Tuntler, 136815T,** was directeur van de GGD.

Groep 2000 groeide uit tot een significant onderdeel van de overkoepelende **Raad van Verzet**. Daar kwam Jacoba met louter verzets**mannen** aan tafel te zitten. Als **enige vrouw** !

Jacoba leidde een onvervalste **Amsterdamse** verzetsgroep. Een lokale groep, die wel **vier-en-half-duizend onderduikers** in leven wist te houden!

Dat betekent elke periode weer heel veel voedselbonnen!

Vaak geleverd door de **kruidenier** van Jacoba, hier om de hoek in de Hoofdweg: **Pieter Bol, 207.** Zes van zijn familieleden zijn hier aanwezig.

Duizenden onderduikers ondersteunen is een prestatie van formaat.

Veel verzetshelden en onderduikers van Groep 2000 overleefden de oorlog dankzij die **unieke militaire code,** waarin letters in cijfers werden omgezet.

Dit is het moment om ook de bijna 20 groepsleden die hun leven hebben gelaten in het verzet, te gedenken. Laten we hun namen nooit vergeten.

We realiseren ons dat veel van jullie ouders en grootouders na de bevrijding kampten met psychische en fysieke klachten. We zijn er ons diep bewust van dat zij de spanningen van hun toenmalige verzetswerk nog jarenlang als last met zich mee hebben moeten dragen, en dat ook velen van ons, de kinderen en kleinkinderen van deze helden, die zware last – zij het soms onbewust - mede hebben moeten dragen.

Lieve familieleden van Groep 2000. De Van Tongeren-familie is trots en blij dat het standbeeld van Jacoba er is gekomen. Ieder van jullie, de nazaten van groep 2000, kan trots zijn op jullie dappere vaders, moeders, opa's en oma's, die hun leven waagden voor de gerechtigheid. En voor de vrijheid van Nederland!

Tenslotte: Gisteren kreeg ik bericht van de gemeente de Bilt, dat het College van B & W afgelopen week heeft besloten in een toekomstig nieuwbouwwijkje in Groenekan - waar Jacoba kuurde van 1928 tot 1936- een straat naar haar zal worden genoemd !

Afgelopen week hebben wij ook de uitnodiging gekregen voor de postume uitreiking van de Yad Vashem onderscheiding aan Jacoba van Tongeren!

Afgelopen negen jaar heeft mijn leven en dat van mijn vrouw Els geheel in het teken gestaan van Jacoba. Vanaf het moment dat ik de handgeschreven *Herinneringen* van Jacoba in een archief vond en wij ze soms tot tranen geroerd lazen, hebben wij een vaak emotionele zoektocht gedaan naar haar en de 150 Groepsleden, die ons veel vreugde en voldoening heeft gegeven.

Jacoba heeft negen jaar bij ons ingewoond en ons leven verrijkt.

Els heeft mij al die tijd onvoorwaardelijk gesteund en meegedacht.

Ongelofelijk bedankt daarvoor!

Zonder de immense betrokkenheid, steun, en gigantische inzet van de leden van de Jacoba werkgroep, met grote hulp van Pieter Teepe, had deze onthulling nooit zo'n groot succes kunnen worden!!

Onthulling plaquettes

De **plaquettes** met daarop de namen van alle 150 groepsleden worden zo meteen onthuld door 2 kleinkinderen van 2 groepsleden.

Titus Aris is de kleinzoon van Dominee Bernard Aris. Dominee Aris was een belangrijke persoonlijke vriend van Jacoba.

Lucas Reitema is de kleinzoon van Kees Reitema , nummer1802. Hij was een van de eerste leden van Groep 2000.

Titus en Lucas worden geholpen door 4 leerlingen van de Corantijnschool, Ouiam, Mia, Minou & Ravi, Zij gaan samen de plaquettes met de namen onthullen.

Ik tel af 5, 4, 3, 2 ,1 Karel assisteert bij onthulling

Cellist

Dáar - op Antillenstraat 45-1 hoog - zat bij Jacoba een joods meisje, Liesje, ondergedoken. Zij had een vals persoonsbewijs nodig en dat werd gemaakt door nummer 203. 203 was de celliste Frieda Belinfante, leider in het kunstenaars verzet. Dankzij Frieda en Jacoba overleefde Liesje de oorlog. Wij vinden het mooi om vandaag op het plein cello muziek te laten klinken.

Eduard van Regteren Altena speelt nu de Prelude uit Bach's 1e Suite.

Dank je Eduard.

Jacoba was een sterke vrouw die in stilte grootse prestaties neerzette.
Dat maakt haar een rolmodel, niet alleen voor mij maar ook voor de generaties na mij.
Zoals voor Zeinab, een spoken word artiest uit Amsterdam.
Met haar rake teksten confronteert ze je met je vooroordelen. Ze zet je aan het denken.
Zeinab is niet voor niets genomineerd voor de Amsterdamprijs voor de Kunst.

Afkomst door Zeinab el Bouni, Spoken Word-Artiest

https://readmyworld.nl/gasten/zeinab-el-bouni/

Brieven aan Jacoba door Ouiam, Mia, Minou & Ravi, Leerlingen O.B.S. Corantijn

De buurtschool De Corantijn heeft het beeld van Jacoba geadopteerd. Elk jaar zullen zij stilstaan bij haar verhaal en de lessen die zij ons leert over verdraagzaamheid en gerechtigheid. Alle leerlingen van groepen 7 en 8 van de Corantijnschool zagen de voorstelling De Bonnenkoningin en schreven posthume brieven aan Jacoba. VIER kinderen zullen nu hun brief aan Jacoba voorlezen.
We gaan luisteren naar **Quiam, Mia, Minou en Ravi**.

Beste Jacoba van Tongeren,

Toen ik uw verhaal hoorde over de Tweede Wereldoorlog en uw verzetsgroep 2000, dacht ik: Wauw!

En dat u de enige vrouwelijke verzetsleider was!
En, even dat u het weet… Als u vandaag nog bestond, had ik deze vraag voor u: "Was u niet bang dat als de nazi's uw enveloppe met de code te pakken kregen, alles voorbij was?"
Maar dat u het weet… Ik weet dat u deze brief waarschijnlijk nooit gaat kunnen lezen.

En het was zo intelligent van u om alle leden van uw verzetsgroep een nummer te geven.

En toen ik hoorde dat u 22 jaar lang ziek op bed lag, dat vond ik zo zielig!

En ik heb gesproken met …. Paul! Uw neefje en als u wist wat uw neefje voor u heeft gedaan, na wat er met zijn familie is gebeurd… U zou ZO trots op hem zijn!

Nou, genoeg gekletst! Heb een fijn leven in de hemel!

Een hartelijke groet van **Ouiam**

Beste Jacoba,
Ik kan niet geloven hoe dapper u was. Hopelijk word ik later net zo moedig als u. Er is een monument opgericht voor u, omdat u met uw verzetswerk wel vijfenveertighonderd mensen hebt geholpen.
Mijn grootvader was Joods. Met hulp van anderen heeft hij de oorlog kunnen overleven. Dus eigenlijk sta ik hier nu mede dankzij mensen zoals u. U heeft veel meer dan vijfenveertighonderd mensen geholpen. Al die onderduikers die u hebt gered, die hebben nu waarschijnlijk kinderen en sommigen ook kleinkinderen. Zonder u waren die er allemaal niet.
U bent een voorbeeld voor mij en vele anderen. Hoe u keer op keer uw leven riskeerde om die van een ander te redden, zal nooit vergeten worden.
Veel liefs van **Mia**

Beste Paul van Tongeren,
Wat was ik blij dat jij bij de voorstelling was. En wat ben jij al oud! Wat vind ik het stom voor je dat je vader en je grootvader door de nazi's zijn vermoord.
En dan over je tante Jacoba. Wat was zij een goed mens! En wat had zij een mooie verzetsgroep, de Groep 2000 om precies te zijn.
Wat heeft Jacoba toch veel goede dingen gedaan in haar leven. En ze stopte niet. Ze was een echte doorzetter.
Wat heeft ze toch veel mensen geholpen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ze was de beste leider van toen. Ze was ziek, maar dat maakte haar niet uit. Ze bleef maar al die onderduikers helpen.
En wat een mooi boek heb je geschreven. Ik ben blij dat wij op onze school zo'n mooi boek mogen hebben. Wat cool van Jacoba, dat ze iedereen een cijfer had gegeven en wat slim! Niemand kon iemand verraden van de Groep 2000.
En wat slim was ze! Ik bedoel ze kreeg als kind les van haar vader in het oerwoud en was niet naar de basisschool geweest en toch had ze VWO. Nou ik vind dat best wel knap. Ik zou dat niet kunnen. En haar moeder was ook niet zo aardig tegen haar, he?
Jacoba streed tegen de nazi's, de racisten. Ik vind dat belangrijk want we hebben liefde nodig. En vrede op aarde.
Met veel respect voor Jacoba. Van **Ravi Goddijn**!

Beste Jacoba van Tongeren,

Ik bewonder u heel erg! Het is zo bijzonder wat u heeft meegemaakt. De oorlog… Het verzet… De ontsnapping uit de trein… De overval op uw kantoor… 30 onschuldige mensen doodgeschoten… De brief met de code… En het opkomen voor uzelf! Dat zou ik echt niet durven zoals u dat deed.

U bent bekend geworden door uw verhaal dat u voor uw dood heeft opgeschreven: de 330 bladzijden. Uw verhaal heeft me geraakt, maar ook geïnspireerd.

Bij de vergadering met die andere verzetsleiders wilde een man de groep overnemen. Maar dat u dan zo kan reageren en dat hij dan denkt: "Ze kan het wél aan!" Dat is zo knap! Ik wou dat ik dat kon.

De illegale krant Vrij Nederland, daar was u al best jong bij betrokken met uw vader.
Ik zou me afvragen, hoe het is om meer als jongen dan als meisje opgevoed te worden?

Ik kom even terug op dat ik geïnspireerd ben door dat het u niet uitmaakte of je nu christelijk, joods, islamitisch of een andere afkomst of huidskleur had! Dat zou toch iedereen moeten doen, respecteren hoe iemand is?

Geen racisme of discriminatie!

Met lieve groet, **Minou**

Voor we verder gaan met onze laatste gast, wil ik u nog iets vertellen over **het beroemde bonnenvest van Jacoba.**

Op het einde van de oorlog is het verloren gegaan bij de arrestatie van **een** van de groepsleden. Gelukkig heeft Jacoba in haar memoires een model van het vest getekend. Deze zomer heeft costumière **Marie Roelofsen** op ons verzoek het bonnenvest nagemaakt. We willen het gaan inzetten als educatiemateriaal. Marie is hier aanwezig en loopt na afloop rond met haar 'model' **Ieke Spiekman,** die het bonnenvest draagt. U kunt het rustig bekijken als u daar belangstelling voor heeft.

En dan nu onze laatste gast. Zij is acteur, schrijver en beeldhouwer. Sam Ghilane maakte een theatervoorstelling over het leven van haar Joodse grootmoeder. Tegen haar verwachting in werd dit een groot succes.

Speciaal voor deze bijeenkomst schreef zij haar bijdrage, getiteld:

overdenkingen bij een onthulling door Sam Ghilane, Acteur, Schrijver & Beeldend Kunstenaar

Goedemiddag allemaal,

Mijn naam is Sam Ghilane. Ik vind het heel bijzonder om hier te staan ter ere van een vrouw die haar leven heeft gewijd aan het opstaan voor een ander, maar ook ter ere van de groep mensen die zij leidde. Hun moed en onbaatzuchtigheid zijn voor mij een lichtend voorbeeld en een toonbeeld van de goedheid in de wereld; zelfs in de meest donkere tijden die onze samenleving heeft gekend. Ik ben dankbaar en vereerd om een paar overdenkingen met jullie te mogen delen op deze dag.
Mij is gevraagd iets te zeggen over mijzelf. Een verhaal van een Marokkaans Joodse vrouw geboren in Nederland. Over hoe ik heb gevochten om mijn plek te vinden in deze maatschappij, tegen de klippen op. Hoe ik door mijn culturele achtergrond, maar ook als vrouw in deze maatschappij, voor mezelf heb leren opstaan.
Misschien lijkt dat zo als je deze veronderstelde wapenfeiten hoort, maar eigenlijk heb ik mij altijd tussen alles door bewogen, mijn kop onder het maaiveld gehouden, omdat ik bang was voor die zogenoemde 'harde' wereld. Anders-zijn stond voor mij gelijk aan mogelijk zelf het doelwit worden, het stond voor gevaar.
Misschien heb ik dat niet willen opvallen, niet uit de maat willen lopen van mijn Nederlandse Joodse oma die zich na de oorlog niet meer joods noemde. Die als kind ondergedoken zat en alleen een door Auschwitz getraumatiseerde moeder terugkreeg. Of misschien komt het van mijn Marokkaanse Islamitische vader die geprobeerd heeft zo goed mogelijk te assimileren in Nederland. Die niet leek op de andere vaders en mij standaard te laat kwam ophalen van school. Misschien.

Misschien dat de meeste mensen mij daarom kennen als Sam. Gewoon Sam. Over de naam Sam kan je niet struikelen, dat versta je nooit verkeerd. Ik wilde me niet identificeren met mijn niet Nederlandse kant. (Wanneer mij gevraagd werd welke achtergrond ik had antwoordde ik standaard: Nederlands.)
Toen ik meer over Jacoba van Tongeren te weten kwam, was ik geraakt door haar rechtlijnigheid, haar krachtige persoonlijkheid en de overtuiging van haar eigen leiderschap. Ze wist wat ze kon. Ze wist dat zij iets moest doen. Ze stond op voor anderen en ze nam haar hele persoon daarin mee.
Hierdoor realiseerde ik mij opnieuw dat heldenmoed, je hand uitstrekken naar een ander, onmogelijk kan zonder te laten zien wie je zelf bent. Om voor een ander op te staan moet je weten wie je bent, wat je belangrijk vindt in het leven. Het betekent zeggen: ik ben het hier niet mee eens. Ik spreek mij uit. Verzet, voor de ander opkomen begint bij jezelf. Begint met jezelf als inzet. Voluit.
Volgzaam zijn, erbij willen horen, niet tegen de stroom in willen zwemmen dat oefent je niet in het verschil tussen goed en kwaad te zien, in je moraal na te leven en je denken te scherpen. In zien wat er gedaan moet worden als het leven van een ander op het spel staat, zoals Jacoba dat deed in die duistere tijd. Zoals gelukkig zoveel mensen met haar deden voor Joodse onderduikers, onderduikers zoals mijn oma en haar vader en moeder. Dat er ook verraad was, waardoor mijn overgrootouders op transport zijn gezet, doet niets af aan de eervolle nagedachtenis aan mensen die met gevaar voor eigen leven zich bekommerden om het leven van een ander.
Mijn naam is Samya Ghailane, dochter van een Marokkaans Islamitische vader en een Joods Nederlandse moeder, kind van deze tijd en ik omarm de ander als mijzelf, zoals Jacoba dat destijds heeft gedaan.

Dankwoord door Mirjam Lange-Schoemaker, Stichting Jacoba van Tongeren

Ik dank nogmaals onze 3 gast sprekers en onze artiesten voor hun betrokkenheid en bijdragen.
Ik dank in het bijzonder ook Paul van Tongeren en Karel Baracs voor hun inbreng.
Ik dank de medewerkers en leerlingen van de Corantijnschool die het beeld adopteren.
Ik dank de medewerkers van het stadsdeel West voor hun actieve medewerking.
Ik dank de buurtbewoners die hun huis , hun elektriciteit en hun plein ter beschikking stelden.
Ik dank in het bijzonder Coos Hoebe en het 4 mei comité van de Baarsjes , zonder jullie hadden we dit niet gekund
Ik dank bovenal Pieter Teepe voor al zijn hulp en adviezen, met raad en daad stond je ons terzijde. Zonder jou waren we nergens gekomen.

U weet vast wel dat koningin Wilhelmina na de oorlog aan Amsterdam het recht verleende om 3 markante woorden toe te voegen aan het eeuwenoude wapen van de stad.

Heldhaftig
Vastberaden
Barmhartig

Jacoba en Groep 2000 hebben deze 3 waarden tot in hun vezels doorleefd en in daden tot uitdrukking gebracht.

Ik dank u allen voor uw aanwezigheid en wel thuis!